תורה אור

ביום אחד או בארבעה ימים אין זה דבר: דרוקרת עיר המוציאה חמש מאות רגלי הוה ויצאו ממנה שלשה מתים ביום אחד, גזר רב נחמן בר רב חסדא תעניתא. אמר רב נחמן בר יצחק כמאן כר"מ דאמר *ריחק נגיחותיו חייב קירב נגיחותיו לא כ"ש. א"ל רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליקום מר ליתי לגבן. א"ל תנינא רבי יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו אלא אדם מכבד את מקומו שכן מצינו בהר סיני שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה °גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול ההר ההוא נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה °במשוך היובל המה יעלו בהר וכן מצינו באהל מועד שבמדבר שכל זמן שהוא נטוי אמרה תורה °וישלחו מן המחנה כל צרוע *הוגללו הפרוכת הותרו זבין והמצורעים ליכנס שם. אמר ליה אי הכי (א)ניקום אנא לגבי מר, אמר ליה מוטב יבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס. בסורא הוות דברתא, בשיבבותיה דרב לא הוות דברתא, סברו מיניה משום זכותיה דרב דנפיש, איתחזי להו בחילמא: רב דנפישא זכותיה טובא הא מילתא זוטרא ליה לרב, אלא משום ההוא גברא דשייל מרא וזבילא לקבורה. בדרוקרת הוות דליקתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הוות דליקתא, סבור מינה בזכותא דרב הונא דנפיש, איתחזי להו בחלמא האי זוטרא ליה לרב הונא אלא משום ההיא איתתא דמחממת תנורא (ב)ומשיילה לשיבבותיה. אמרו ליה לרב יהודה אתו קמצי, גזר תעניתא, אמרו ליה לא קא מפסדן. אמר להו זוודא אייתו בהדייהו. אמרו ליה לרב יהודה איכא מותנא בחזירי גזר תעניתא, נימא קסבר רב יהודה מכה משולחת (ג)ממין אחד משולחת מכל המינין: לא, *שאני חזירי דדמיין מעייהו לבני אינשי. אמרו ליה לשמואל איכא מותנא בי חוזאי גזר תעניתא, א"ל והא מרחק: אמר ליכא מעברא הכא דפסיק ליה. אמרו ליה לרב נחמן איכא מותנא בארעא דישראל גזר תעניתא אמר: אם גבירה לוקה שפחה לא כל שכן, טעמא דגבירה ושפחה הא שפחה ושפחה לא והא אמרו ליה לשמואל איכא מותנא בי חוזאי גזר תעניתא? שאני התם כיון דאיכא שיירתא דלווי ואתיא בהדיה. אבא אומנא הוה אתי ליה שלמא ממתיבתא דרקיעא כל יומא ולאביי כל מעלי יומא דשבתא, לרבא כל מעלי יומא דכיפורי הוה קא חלשא דעתיה דאביי משום דאבא אומנא אמרו ליה לא מצית למיעבד כעובדיה (ד) ומאי הוו עובדיה דאבא אומנא דכי הוה עביד מילתא הוה מחית גברי לחוד ונשי לחוד ואית ליה לבושא דאית ביה קרנא דהוות בזיעא כי כוסילתא כי הוות אתיא ליה איתתא הוה מלביש לה כי היכי דלא ניסתכל בה, ואית ליה דוכתא *דצניעא דשדי ביה פשיטי דשקיל: דאית ליה שדי ביה, דלית ליה *) לא מיכסיף, כי הוה אתרמי ליה צורבא מרבנן אגרא מיניה לא שקיל *ובתר דקאי יהיב ליה פשיטי ואמר ליה זיל בריא נפשך, יומא חד שדר אביי זוגא דרבנן למיבדקיה, אותבינהו ואכלינהו ואשקינהו ומך להו ביסתרקי בליליא לצפרא

*) ס"א הוה אתי ויתיב ולא

שמות לד

שם יט

במדבר ה

ביום אחד אין זה דבר. דאקראי בעלמא הוא: ה"ג עיר גדולה המוציאה אלף וחמש מאות רגלי יצאו הימנה תשעה מתים וכו' אלף וחמש מאות איש דהיינו פי שלשה בעיר קטנה (ה): כפר עכו דרוקרת כ"א דיוקרא עיר ששמה יו"ד והיא קטנה על שם שיו"ד קטנה באותיות: ה"ג יצאו הימנה ג' מתים *בג' ימים: **ריחק נגיחותיו**. בשור מועד קאי בבבא קמא בפרק כיצד הרגל מועדת אי זהו תם ואי זהו מועד כל שהעידו בו ג' ימים דברי ר' יהודה ר' מאיר אומר כל שהעידו בו ג' פעמים ביום אחד ר' יהודה סבר כתיב או נודע כי שור נגח הוא מתמול שלשום תמול אחד שלשום תלת הרי ג' ימים ור"מ סבר ריחק נגיחותיו כשנגח בג' ימים זה אחר זה חייב קירב נגיחותיו שנגח ג' פעמים ביום אחד לא כל שכן: **ליקום מר להכא**. דרב נחמן בר יצחק הוה יתיב בין גברי דלא חשיבי כולי האי וקאמר ליה רב נחמן בר רב חסדא ליקום מר מהתם וליתי ליתיב גבאי: **תנינא**. תני הכא, שונה אני ברייתא זו רבי יוסי אומר כו': **לא מקומו של אדם מכבדו**. ואם אלך ואשב שם אין המקום מכבדני: **גם הצאן והבקר אל ירעו**. דמשום שכינה היה הר סיני מכובד ומקודש: **אל מול ההר ההוא**. מדכתיב ההוא משמע כל זמן שהוא בגדולתו שהשכינה עליו:(ו) נסתלקה השכינה במשוך היובל וגו'. ואע"ג דהאי קרא בלוחות הראשונות כתיב לא נסתלקה שכינה עד לוחות האחרונות שניתנו ביום הכפורים וגם כל ימות החורף שעסקו במלאכת המשכן שהתה שכינה בהר ומשם ניתנו כל המצות בקולי קולות ולפידים ביום קבלת עשרת הדברות עד אחד בניסן שהוקם המשכן ונסעה וזזה שכינה מן ההר וישבה לה על *הכפורת (שם) באהל מועד נשנית התורה כללותיה ופרטותיה, ועל אותה שעה היה מתיר להם בלוחות הראשונות לעלות כדאמרינן במסכת ביצה (דף ה.) כל דבר שבמנין צריך מנין אחר להתירו ובראש קונטרס רומי אתה מוצא תשובת *רבים בכך: **במשוך היובל**. בסיום השופר כשתסתלק השכינה דרך הוא להאריך ולמשוך התקיעה בשעת סיום: **הוגללו הפרוכת**. שהיו נגללין בשעת נסיעתן (ז) היו נוסעין כולן ובאין זבים ומצורעים ונכנסין במחנה: **פרס**. אני מנה ולשון פרוסה כמו פרס פריסת מלכותך (דניאל ה) שאביו של רב נחמן בר רב חסדא גדול מיצחק אביו של רב נחמן מדמיתקרי בר רב חסדא ואידך רב נחמן בר יצחק מכלל שלא נסמך: **דברתא**. דבר: **בשיבבותיה**. בשכונתו: **איתחזי להו בחילמא**. להנך אינשי דסברי (ח)דמשום זכותיה דרב הוא: **הא זוטר ליה לרב**. גם זה קטן הוא לפי גדולת רב: **מרא**. פוסיי"ר בלע"ז: **וזבילי**. פלי"א בלע"ז: **לקבורה**. ומשום זכותיה דקבורה מדדו בו מדה כנגד מדה: **ומשיילא לשיבבותה**. ומשאילתו לשכנותיה לאחר שהסיקתו מסלה לפיכך נמדדת השכר בה במדה: **קמצא**. ארבה שמכלה את התבואה: **לא קא מפסדא**. לא בעינן למיגזר תעניתא: **זוודא אייתו בסדייהו**. בתמיה וכי לידה הביאו עמהם שלא יפסידו את התבואה: **מעייהו**. בני מעיין שלהן שאין להן כרס הפנימי כשאר בהמה וסימן רע הוא: **בי חוזאי**. מקום במלכות בבל: **גזר תעניתא**. בעירו: **הא מרחק**. ואין לחוש שמא יבא עד כאן: **אמר לסו וכי מעברא פסיק להו**. וכי מעברות ושאר מחילות מפסיקין לפני הדבר שלא יבא: **שפחה לא כל שכן** ויש לחוש שמא ישתלח עד כאן: **הא שפחה ושפחה**. שתי עיירות של חוצה לארץ כגון בי חוזאי ונהרדעא דאתריה דשמואל: **שיירתא**. דאזלי מבי חוזאי לנהרדעא: **דלווי**. מתלוה ובא עמהן: **שלמא מרקיעא**. בת קול אומרת לו שלום עליך: **אבא אומנא**. מקיז דם: **כי הוה עביד מילתא**. כשהיה מקיז דם לבני אדם: **ודנשים לחודייהו**. לצניעותא: **דאית ביה קרנא**. ויענטוז"א שהיה תקוע בו הקרן שהוא מקיז בו ולנשים הוי מלביש לה: **ולא מכסיף**. דלאחר *שהלך לא הוה ידע מאן רמי (בכסילתיה) פשיטי להתם ומאן דלא רמי: **בריא נפשך**. תבריא עצמך: **למיבדקיה**. לבדקו במעשיו: **ומך להו בסתרקי**. קיפל תחתיהן תכשיטי למר טפיד"ו בלע"ז לישן בהן: לצפרא

נ"ל ביום אחד. רש"א

ב"ק כד.
ב"ב כח:

[מנחות לה.]

הכפורת באהל מועד ושם נשנית התורה כנ"ל. רש"א

[רבינו ברוך ס"א]

ס"א מאבראי

ס"א וכי הוי חזי איניש דלא אפשר ליה הוה יהיב ליה כו'

נ"ל שנ"ל שמקיז

יבא מנה בן פרס. כלומר מוטב שיבא גדול בן הדיוט דפרס לא הוה אלא חצי מנה ואל יבא מנה בן מנה דהיינו רב חסדא דהיה מנה כלומר שהיה חשוב ופרס היינו יצחק אבוה דרב נחמן דלא מיקרי רב יצחק: ***אמר** ליה זוודא אייתי בהדייהו. פירוש וכי לידה הביאו עמהם שיהו אוכלות כלומר אי אפשר שלא יאכלו התבואה והזרעים: **אמרו** ליה לרב יהודה איכא מותנא בחזירי גזר תעניתא וכו' עד שאני חזירי דדמו מעייהו לבני אינשי. פירוש שבני מעיו של חזיר דומין למעים של בני אדם ויש לחוש שיהא (ט) על בני אדם מכאן נראה שאם יהיה דבר על עובדי כוכבים שיש לחוש ויש להתענות דהא הכא חזינן דגזר תעניתא (י) מדבר שהיה בחזירין משום דדמו מעייהו לבני אדם וכל שכן דנכרים דדמו לישראל: **גבירה**, לוקה. פי' זו ארץ ישראל:

טרפה

יט א טוש"ע א"ח סי' תקעו סעיף ג:

[נ"ל אמר להו]

כ ב ג מיי' פ"ב מהלכות תענית הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

בד' ימים או ביום אחד אינו דבר. א"ל רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן בר יצחק ליתי מר יקום הכא. א"ל תנינא לא המקום מכבד את האדם אלא אדם מכבד את מקומו. שכן מצינו בסיני כ"ז שהשכינה עליו כתיב גם הצאן והבקר אל ירעו. נסתלקה שכינה כתיב במשוך היובל המה יעלו בהר. וכן באהל מועד כ"ז שהיה נטוי כתיב וישלחו מן המחנה כל צרוע וגו' הוגללו הפרוכת הותרו הזבים והמצורעים להכנס. א"ל אבוא אני אצלך. א"ל מוטב יבא מנה בן פרס. פי' חכם בן מי שלא היה אביו חכם אצל חכם בן חכם. בסורא הוה מותנא בשיבבותיה דרב לא הות וכן הות דלקת בדיוקרתא ובשיבבותיה דרב הונא לא הות. ואסיקנא דלאו בזכותייהו דהני אלא בשביל ההוא גברא דמושיל מרא לאינשי לקבורה. ובדיל ההיא אתתא דמחממא תנורא ומושלא לשיבבתא. אמרו לר"י איכא מותנא בחזירי אמר כיון דדמיין מעייהו לבני אדם גזרינן תעניתא

רבינו גרשום

אחד אין זה דבר דאקראי בעלמא הוא: או בארבעה מרוחקין: ט מתים דהיינו נמי ג' מתים לג' ימים: ריחק נגיחותיו שנגח בג' ימים הוי מועד. קירב נגיחותיו שנגח ג' ביום אחד לא כ"ש. מעברי מפסקי כלומר שיירות מצויין שעוברין במעברות מבי חוזאי להכא כיון דשכיחי שיירתא מבי חוזאי להכא גזר אבל מא"י לבבל דלא שכיחי שיירתא אי לאו משום גבירתה לא הוה גזר. אתי ליה שלמא מכרזי עליה שלמא מרקיעא: דאית ביה קרני כלומר אתרא לקרני.

מקנה
שמות
מקומות שדבר
עליהם בגזרות

מקנה
(מזקק)
ר"נ בר רב חסדא
ר"נ בר יצחק

מקנה
ב' דוגמאות
לכך שאדם
מכבד את
המקום

מקנה
סבור מינה משום
זכותיה
דרב/רב הונא

מקנה
גזר תענית

מקנה
1- אבא אומנא
2- ר' ברוקא
חוזאה עם
אליהו

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל אי הכי איקום אנא ואיזול לגבי מר: (ב) שם ההיא איתתא דמחממת תנורא מע"ש לע"ש ומשיילא לשיבבותה: (ג) שם מכה משולחת במין אחד משולחת בכל המינין: (ד) שם למיעבד כעובדיה דאבא אומנא ומאי הוו כו' כי כוסילתא דכי הוות כו' דלא ליסתכיל בה והוה ליה דוכתא דצניעא: (ה) רש"י ד"ה ה"ג עיר כו' ויצאו הימנה ט' מתים וכו' כגון כפר עכו אלף וחמש מאות וכו' בעיר קטנה הס"ד ואח"כ מה"ד דרוקרת כ"א יו"ד קרת עיר שמה יו"ד והיא עיר קטנה על שם כו' כנ"ל ותיבות כפר עכו נמחק: (ו) ד"ה אל מול כו' שהשכינה עליו הס"ד ומה"ד נסתלקה וכו' וברא"ש קונטרס תשובת רומי: (ז) ד"ה הוגללו וכו' והיו נוסעין וכו' במחנה שכינה הס"ד: (ח) ד"ה איתחזי וכו' דמשום זכותיה: (ט) תוס' ד"ה אמרו כו' ויש לחוש שיהא דבר על בני אדם: (י) בא"ד אדבר שהיה בחזירין. נ"ב וקשה דאמרינן דשעתא בתרי אומי לא שלטא: